

A KÖZMŰVELŐDÉSI SZAKEMBEREK ETIKAI KÓDEXE

(tervezet)

PREAMBULUM

A szakmává válás folyamatának egyik fontos kritériuma, hogy az adott szakma tudatosítja etikai elkötelezettségét és megfogalmazza normarendszerét.

A közművelődési szakma (népművelők, művelődésszervezők, kulturális menedzserek) az elmúlt évtizedek során, civil szervezetei, szakmai szolgáltató intézményei koordinálásával többször is foglalkozott az egységes szakmai- és etikai követelményrendszer kidolgozásával.

A tervezeteket legutóbb a 90-es évek második felében szakmai fórumokon, vándorgyűlési szekciók keretében ismertette és tárgyalta meg.

Ugyanakkor szakmánk adós maradt az etikai kódex végleges változatának elkészítésével, közreadásával, így a gyakorlatban történő alkalmazás lehetőségét is elmulasztotta.

Az elmúlt évtizedekben a tervezetekben foglaltak részben feledésbe merültek, részben a pályára belépő új generációk számára már nem voltak elérhetők a benne foglalt információk, ajánlások.

A Magyar Népművelők Egyesülete és a Kulturális Központok Szövetsége küldetése és kiemelt stratégiai célja a közművelődési szakma fejlesztési folyamatainak elősegítése, a szakmává válás folyamatának egyengetése, menedzselése.

E célok elérését segítő stratégiai műhelyt hozott létre, melynek egyik feladata volt a közművelődési szakma etikai kódex tervezetének kidolgozása.

A tervezet megvitatását először a budapesti közművelődési szakemberek körében végeztük el, majd a Magyar Népművelők Egyesülete, a Közművelődési és Közgyűteményi Dolgozók és a Kulturális Központok Országos Szövetsége szakmai segítségével országos egyeztetésekre kerül sor.

Közös érdekünk és célunk is, hogy legalább a közművelődés szakintézményeiben, a közművelődés állami és önkormányzati irányításában, a szakemberképzés felsőoktatási intézményeiben dolgozók ismerjék, elfogadják és a mindennapi gyakorlatban is alkalmazzák az etikai kódexben foglaltakat.

MIÉRT VAN SZÜKSÉG AZ ETIKAI KÓDEXRE?

- Folyamatosan és gyorsan változó világban élünk, sok egyéb jelenség mellett jellemző az értékvesztés, az elbizonytalanodás, az erkölcsi és etikai relativizmus.
- Ebben a gyorsan változó világban szükség van olyan etikai mércére, amely megkönnyíti az eligazodást, amelyhez mérhető a helyes és helytelen magatartás, cselekedet.
- Az erkölcsi tudatosság növelésére különösen nagy szüksége van az olyan szakmáknak, amelyek munkájuk jellege miatt mélyen beágyazottak a társadalomba, jelenlétük egyben közvetlen, vagy közvetett társadalmi mintaként is megjelenik.
- Az etikai kódex, mint norma-, szabály-, irányelv gyűjtemény összefoglalja, prezentálja a szakma alapelveit, és a tudatosítás és a nyilvánosság révén hozzájárul megvalósulásához is.

- Segít tisztázni, hogy mi a szakmai felelősség és kötelesség mibenléte.
- Kifelé a használói kör számára tájékoztatást ad a hivatás alapelveiről, a szakma értékrendjéről, a szükséges viselkedésről és magatartásról. Így a szakma társadalmi elfogadottságát is erősítő eszközzé válhat.
- Befelé is alkalmas az iránymutatásra, növeli a tudatosságot, erősíti az önreflexiót és a közösséghez tartozást.

ALAPÉRTÉKEK:

A közművelődési szakember elkötelezett az emberi jogok, a demokrácia, a jogállamiság, az esélyegyenlőség, a szolidaritás, a művelődéshez való egyetemes jog és az információ szabadsága mellett.

A HIVATÁS:

A közművelődési munka olyan szakmai tevékenység és hivatás, amely a közművelődési szakember felelősségét meghatározó szakmai és etikai elveken alapul.

A közművelődési szakember felelőssége, hogy saját kompetenciáján belül – munkakörében meghatározott tevékenységének megfelelően – nyújtson szakmai szolgáltatásokat. Tevékenysége jogszabályban meghatározott képesítési követelmények alapján elsajátítható szakmai ismeretekre, tapasztalatokra, készségekre és értékekre épül.

Felelőssége a szolgáltatásokat igénybe vevőkkel, a munkatársakkal, a közművelődési- és rokonszakmák képviselőivel és a társadalmi környezettel való együttműködésre terjed ki.

E tevékenység a szolgáltatást igénybe vevők iránt tiszteletet és odafigyelést, valamint állandóan fejlesztendő szakismereteket kíván meg.

A hivatás gyakorlója szakmai döntéseit autonóm módon, személyében feddhetetlenül, személyes anyagi vagy egyéb jogosulatlan előnyét vagy hasznát kizárva hozza meg.

KÖZMŰVELŐDÉSI SZAKMAI ÉS ETIKAI KÖVETELMÉNYEK

A közművelődési szakember, - aki tevékenységét szakintézményi, illetve civil szervezeti keretek között hivatásszerűen gyakorolja - az egyének, a közösségek kulturális aktivitása, a közösségi kapcsolatok és kohézió létrejötte, távlatosan pedig a társadalom fejlesztése érdekében dolgozik.

1. A közművelődési szakember, a tevékenysége által létrehívott

- társadalmi nyilvánosság,
- az interaktív kultúráközvetítő gyakorlat,
- a megfelelően működtetett érték-közvetítő mechanizmusok révén

egyszerre szolgálja:

- a társadalom kulturális állapotának javítását,
- a kulturális- és közösségi aktivitás fejlesztését,
- a mindennapi kommunikációs alkalmak és lehetőségek biztosítását,
- a közösségi kapcsolatok fejlesztését,
- a közös normák kialakulását, annak elfogadását, az értékek belsővé tételét,
- a szocializációs folyamatok kedvező irányú befolyásolását,
- a társadalmi beilleszkedési zavarok kialakulásának mérséklését,

- a társadalmilag elfogadott/elvárt civilizációs modell elfogadtatását, megerősítését,
- a minőségi szabadidő eltöltés lehetőségét és a rekreációt.

2. A közművelődési szakember által végzett munka valós produktuma nem valamiféle műalkotás, nem esemény, program, hanem maga a művelt és művelődő ember, a szokássá és életmóddá váló kultúra.

A közművelődés szakemberei tevékenységükkel segítik:

- az egyén önmegvalósítását (információkkal, az alkotókészség felébresztésével, továbbfejlesztésével),
- az önkéntes csoportszerveződést
 - (- szakemberek, eszközök, anyagi támogatás és intézményi háttér biztosításával, - az azonos adottságokkal rendelkező, azonos érdeklődésűek, illetve a hasonló problémák iránt érdeklődőkből társakat, társaságot szervez, belőlük csoportot, majd közösséget teremt),
- a helyi közösségi kultúra erősítését, (olyan közösségi kultúrát, amely magatartást, gondolkodást szabályoz, cselekvőerőt kelt, egyéni értékítéletet teremt, a másik ember figyelembevételére és elfogadására tanít),
- indíttatást ad más kulturális intézmények, művelődési alkalmak és folyamatok igénybevételére, továbbá hiánypótló funkciót lát el,
 - ahol a más jellegű kulturális intézmények tevékenysége hiányzik.

3. A közművelődés szakembere nem elégedhet meg a művelődési alkalmak kínálatával. **Társadalmi hivatásának megfelelően segíti a kultúra feldolgozását, műveltségé válását, beépülését a magatartásba, az életformába.**

E cél elérését

- új ismeretek közvetítésével,
- képesség- és kompetenciafejlesztő alkalmak kínálatával,
- művelődő, öntevékeny, szolidáris közösségek nyújtotta élményekkel biztosíthatja, - javítva a települések lakóinak életesélyeit, emelve az életminőséget.

4. A közművelődési szakember ismeri az őt körülvevő társadalom állapotát, nyitott és probléma érzékeny, tevékenysége az adott település, körzet helyi társadalmához, gazdaságához, termelési módjához, demográfiai adottságaihoz, és a helyi életmódformákhoz szervesen kapcsolódik.

- Jellemzően nem teremti, alkotja a kulturális javakat, hanem alkalmazza őket céljai érdekében.
- Integráló szerepet tölt be, közvetítő láncszem a mindennapi élet és a tudományos, művészeti objektívációk között.
Ez utóbbiakat - mint tartalmi eszközöket - használja fel annak érdekében, hogy a művelődési folyamatban résztvevőknek segítséget nyújtson
 - saját lehetőségeik mind teljesebb megismeréséhez,
 - céljaik megvalósításához,
 - a környező szűkebb és tágabb világban való eligazodáshoz és annak aktív alakításához.
- Élteni a helyi társadalom életében évszázadok alatt kialakult és hagyományozódott tradíciókat, a mindennapokban élő szokás-rendszereket, mert ezek nélkülözhetetlen elemei a helyi öntudat, a lokálpatriotizmus kialakulásának.

- Tevékenységével hozzájárul a települések népesség-megtartó erejéhez.

5. A kultúra, a közművelődés ügyének képviselőjét pártelkötelezettség nélkül érvényesíti. Demokratikusan, nyilvánosan, innovatív módon működik. Munkatársain túl épít és számít valamennyi segítőkész, aktív, a közösségért tenni akaró ember munkájára.

6. A közművelődési szakember a népművelői munka folyamatában teljes személyiségével vesz részt.

- Rendelkezik a pályaalkalmasság kritériumaként - olyan alapvető személyiségjegyekkel, mint az
 - emberszeretet, lelkiismeretesség,
 - türelem, empátia, tolerancia,
 - önzetlenség, a másság elfogadása,
 - nyitott, előítélet-mentes gondolkodás,
 - jó helyzetfelismerő – kontaktusteremtő,
 - kommunikációs-, szervező-, animáló képesség,
 - az önismeret, önkontroll és felelősségvállalás.
- Hivatástudattal rendelkező, hiteles alkotó értelmiségi, akinek természetes igénye, életformája az állandó tanulás és a környezet-, a társadalom életének alakításában való alkotó részvétel.
- Beszéde, viselkedése mindig kulturált.
- Tiszteletben tartja a hozzáfordók egyéniségét és gondoskodik méltóságuk, egyéniségük, jogaik megőrzéséről.
- Személyes megnyilvánulásaival képviseli a természettisztelő magatartást, környezettudatos életvitelt.

7. A közművelődési szakember felkészültsége:

- Tanult szakmai ismereteit alkalmazni tudja, tapasztalatait hasznosítja.
- Szakismereteit folyamatosan fejleszti.
- Részt vesz a szakmai közéletben.
- Innovatív eredményeit publikálja.
- Érti a helyi kultúra szerepét, az elődök üzeneteit, korunk szellemi kihívásait.
- Értőn küzd az uniformizált fogyasztói értékrend, az eldologiasodott életforma, az örömtelen, céltalan, sodrott lét, a tömegtársadalom értékzavara ellen.
- Tudatában van, hogy minden településen más és más az ismeret- és képességszükségletet, amelynek kielégítéséhez képes megválasztani a leghatékonyabb formákat, eszközöket és megkeresni a művelődő társakat, szövetségeseiket.
- A társadalom jövőjét meghatározó, tényezőnek tartja az egész életen át tartó és az élet minden területére kiterjedő tanulást.

8. A közművelődési szakember magatartásával kapcsolatos elvárások:

- a szakmai felelősségét helyezze személyes érdekei elé,
- elhivatottan képviseli, közvetíti az értékeket,
- viselkedése résztvevőközponitú, nyugalmat, melegséget sugárzó, elfogadó,
- munkakapcsolataiban megbízható, egyenes, együttműködő,
- kollégáival korrekt munkakapcsolatot ápol,
- kommunikációja egyértelmű, udvarias, barátságos, tiszteletadó,

- megkeresésekre, kapcsolatfelvételre korrekt módon reagál, az elvárható határidőre visszajelez,
- az elvállalt munkahelyi, egyéb szakmai, vagy önkéntes munkáját határidőre teljesíti, akadályoztatása esetén előzetesen és időben értesíti az érintetteket,
- előzetes, személyes tájékozódás alapján alkot és hangoztat véleményt,
- törekszik a nézet- és véleménykülönbségek egyeztetésére, az érintettek jelenlétében történő megbeszélésére,
- folyamatosan fejleszti önismeretét, kommunikációs, probléma-megoldó- és konfliktuskezelési képességét,
- ismeri és betartja a munkakörében releváns jogszabályokat, intézményi belső szabályzatokat, a közművelődés szakmai és etikai követelményeit.

9. A közművelődési szakember a közművelődési szakma közösségének felelős tagja.

- Őrzi és növeli a közművelődési szakma jó hírét, tekintélyét,
- Részt vesz a szakmai közéletben és együttműködésben.
- Tájékozódik, informálódik a szakma átfogó folyamatairól annak érdekében, hogy képessé váljon a szakmai identitás megélésére, a szakma értékeinek artikulálására, és segítse közös érdekeinek érvényesítését, védelmét.
- Készségesen osztja meg tudását és tapasztalatait.
- Figyelembe veszi és munkájában hasznosítja a lakosság igényeinek, szükségleteinek, elégedettségének mérése során kapott jelzéseket, reakciókat.
- Törekszik a szakmán belüli együttműködésre, feladatmegosztásra (lakossági szükségletek és igények alapján, határterületeken keletkező feladatok megosztására, a versengés kerülésére.)
- Kezdeményezi, illetve bekapcsolódik az intézmények, szervezetek és szakemberek közötti hálózati együttműködésbe.

10. A közművelődési (szak)intézmény (művelődési otthon, kulturális központ...), közművelődési szervezet mint munkahely.

- A közművelődési szakember elkötelezett és lojális intézménye iránt, ismeri és tiszteletben tartja az intézmény szervezeti és szakmai céljait és érdekeit.
- Beosztottként és vezetőként egyaránt a munkahelyi (és a tágabb szakmai) közösség javán munkálkodik.
- A közművelődési szakember beosztásának, munkakörének megfelelő szakmai képzettséggel rendelkezik, írásban foglalt és közölt jogokkal és kötelezettségekkel, felelősséggel bír.
- A jogszabályok, belső szabályzatok, irányelvek, munkaterv és egyéb munkát meghatározó dokumentumok megismerhetőségét az intézmény vezetése biztosítja. E dokumentumok ismeretének hiánya azonban nem mentesíti a szakembert – a benne foglaltak megszegése esetén- a felelősség alól.
- A kiadott feladat ellátásához szükséges információk rendelkezésre állását és az elvárások pontos megfogalmazását a feladatkiadó teljes körűen biztosítja.(források, időkeretek, határidők, részfeladatok, koordinációs lehetőségek, jelentési és beszámolási kötelezettségek, kapacitás, siker és teljesítmény kritériumok.)
- A közművelődési szakember lehetősége, egyben kötelezettsége is, hogy észrevételeivel, javaslataival segítse az intézményi működés hatékonyságát, a munkahelyi kultúra és légkör javítását.

- Figyelembe veszi, munkájában hasznosítja az elégedettség mérések (külső és belső) tapasztalatait.
- A vezetés működteti a munkahelyeken a tájékoztatás, információ megosztás, a koordináció, a döntés előkészítés, az értékelés és az érdekérvényesítés szervezett fórumait. A közművelődési szakembereknek joga és kötelessége e lehetőségek aktív és konstruktív használata.

11. Társadalmi kapcsolatok

- A közművelődési szakember elfogultságtól, előítéletektől mentes kapcsolatban áll a társadalom tagjaival, csoportjaival, szervezeteivel.
- Tisztelettel és kooperációs készséggel fordul más szakmák és tagjaik felé.
- Tudatosítja és gyakorlatában is alkalmazza a közművelődési szakma speciális lehetőségeit a humán szakmák rendszerében.
- A közművelődési intézmények helyi társadalomba ágyazottsága, a szocio- kulturális rendszer és problémáinak ismerete a közművelődési szakembert alkalmassá teszi a „híd” szerepre, a szektorok közötti területeken hatékony, prevenciót jelentő működésre, együttműködésre.
- Tiszteletben tartja a helyi társadalom kezdeményezéseit, segíti önszerveződését.
- Teret, lehetőséget, alkalmat biztosít a helyi személyközi és társadalmi kapcsolatok létrejöttéhez.
- Munkájával elősegíti, lehetővé teszi a művelődési aktivitást, a szellemi és művészeti alkotásokhoz való hozzáférési jog érvényesülését.

AZ ETIKAI KÓDEX ÉRVÉNYESÜLÉSE

Az etikai kódex elfogadásával, a benne foglalt szakmai és etikai normák ismeretével és vállalásával létrejöhet egy a jelenleginél szorosabb szakmai kötelék, az a közös nevező, amely megerősíti:

- a szakmai tudatosságot,
- az elköteleződést,
- az identitást,
- a kohéziót,
- támogatja a szakmává válás folyamatát,
- az etikai dilemmákban való eligazodást és azok feloldását,
- javíthatja a hivatás társadalmi elismertségét.

Az etikai kódexben foglalt követelmények csak a közművelődés szakembereinek támogatásával, tevékeny közreműködésével valósulhatnak meg.

A folyamatot a kódex kibocsátói a jövőben egy etikai bizottság felállításával segítik elő.

Záradék:

A dokumentum tervezete a BNE stratégiai műhelyének közreműködésével, Margittai Katalin közművelődési szakértő vezetésével készült.

Budapest, 2018. április 16.